

Партийжи сагылга-чурумну шыңгы сагыыр

Коммунистерге шыңгы негелден салыры партийжи амдыралдык чутула притиринерия бирезин болур. Оон-биле холбаштыр партиязын, куренин, будуралгын сагылга-чурумун аң шыңгы сагыры бодуну коммунистеринде болган партиязын кандидаттардан партиязын организациалары үргүчү негээр хулаелгели.

Манды турда-ла, партиязы Уставының ол негелдерин чедир билбес чорук чамдык партиязы организациаларының секретарларының талазында өлөр турар. Чыжа, мурнука арагалаар чорукка хандык, ийи уда шыңгы доштууда алган коммунист Ермолов сөөлү үеде медресени оскунду арагалааш, шаг-даа чериге хоргуттырган турда, Улут-Хем мш ажыл-агый черинде партиязы организациа (секретары турган эш Башкирцев) партиязы талазы-биле аңа чүге сагыдыр берип каан. Мычаарга ол чорук ийи коммунистерин чүвени хандыр көрбей, күш-ажылы сагыла-чурум үрөкчилери-биле демесиде кошкатканын база херечилген.

Элегестин шахта артелинде партиязы организацианын үдүтүмү партиязы кижигунне кандидат болуп бастаан, Элегест-Аксы суурга шагдангы оперативт тээвзинге ачылдып турган Павлов нинтинин чорук-чурумуну үрөкчилери-биле шиптирлг демисажирин улау, харын боду үргүчү арагалаар чорукка суудуруп, суурга шаш-соданы белин өскүдүп турган.

Мычаарга ук партиязы организацианын секретары эш Завитулин Павловтун мораль талазы-биле мезуштарынын хыял көрбей, оңу кандидаттан партиязы кижигунне хулаелган. Оон соонда Павлов неделя белин артелинде медресени оскунду арагалааш, арын-башын көк баар

кылдыр өттеди алган, чогушкан кижизин белин ол билбес болган. Партиязы организациа чүге ол чорукту көргөш, бодуну шиптирин өскүрткөн, оңу партиязы кижигунне кандидаттан үндүрүр журга таварышкан. Коммунистерин амдырал-чуртталганын болган ажил-чорудулганын байдалын ол партиязы организацианын четне сонугарган келгенин үстүдө факт тодаргай херечиле турар.

Бир эвес бүгү партиязы организациалары боттарының коммунистерин аажы-чанын кичөөнгейлиг сонугарган, оларын мога-шылга чокки хандыдып, четпестери чогутур үзүнде эдил, негелдизин шыңгырадып турган чүве болза, партийжи сагылга-чурум үрээр чорук турбас ийик.

№ 1 АТК-нын чылаачыны коммунист Канчыр-оол өттинип чазалым болбас кижизин мурнука сапаттары турган. Арагалаар чорукка үргүчү суудуруп, өт-бүдөзүнүн иштинге төлөп чок аажы-чанын илестиреткен, шаг-даа чериге-даа каш уда ол кирип чорган. Партиязы организациа (секретары эш Чернов) Канчыр-оолга шыңгы хемчегин оонап, СЭКП кижигунне партиязы кижигунне кандидатка шилчирген. Бодуну политиктиг билин белин дугайында негелдени аңа шыңгы салган. Канчыр-оол ол хемчегерден чогутур түндөлдү кылган, арагалаар чогутур сөөлү үеде шуут соксаткан болган будуралганын мурнакчыларының бирезин апарган.

Коммунист кижиге партиязы талазы-биле хемчег хулаелгенин хулаелган Уставта айттырмаан, мычаарга-да партиязы кижигунне кандидатка шилчир апарган аңа кандидаттажынын хулаелган бир чылдан эвеш эвес кылдыр доктадып

турар. Партиязы талазы-биле көргүскөн хемчегин дужурде партиязы организацианың үндүргөн шиптиринде коммунистерин кайы хире шың тундөлдү кылганым барымдаалар. Бир эвес коммунист кижизин мурнука кылган частырын катп-тавазын шыңыткан болза, партиязы талазы-биле хемчегин дужурде дугайында айттыртын партиязы организациа чүге коммунист кижизин шыңыткан манавай, харын бодуну инициатива-биле-даа тургузуп болур.

Коммунист партиязы талазы-биле хемчег көргүскөн, ол дугайын шуут утуп кааптар таварылгалар бисте база бар. Оон уламында чамдык аштар алган хемчеге үр үеде дужуртейн чорутулар, мыдыларын салынга хандырылга болган сагырылга өргөлдөндө Кочкин, пединститутта Гельман болган өскелерин-даа хамарыштырып болур. Ол факт болза чамдык коммунистерин талазындан алдырткан хемчегерге үр үеде чачыгып чорутурун, а партиязы организациаларының талазында мыды коммунистер дугайында сагыш салбайн, оларын хемчегерин дужурде дугайында айттырып тургуспай турарынын херечилин болур.

Партиязы организациалары болза боттарының коммунистеринге шыңгы негелдени хүн бүрү салып, партиязын, күрүениң сагылга-чурумун шыңгы сагыры кылдыр оларын кижизидер журутур. Партиязын херезин шыңгы, салынган сорулгаларын күсөдир талазы-биле массаларга мурнакчы үдережиетки болур чорук коммунистерин чутула сорулгаларының бирезин болур.

А. ПАХОМОВА,
СЭКП хооромунуң оргкандизинин артелинчи.

СААНЧЫ ООЛ

Улут-Хем районунуң «Улут-Хая» совхозунуң Хайыракан фермазында чедир бээривиске мынды солун таварылга болган.

— Бистин бир мурнакчы саанчымыс дөө ола болгай—деп бир эш мурнувусе айтты. Айткан уунче көөрүмө саанчы болгус дугур-даа көзүлбес, а бир оол-ла бисте уткуштур базым олар.

— Кайы—деп азын тышпайн баргаш, ыла-ылдым.

— Бо ийи—дизе-ле анык оолду бисте таныштырды. Шынап-ла таныжып чутаалажы бээривиске, саанчы Төлөш Маннай-оол ол болду. Оон-биле чутаалажы бээривиске шынап-ла солундаа өр болду.

— Саанчыларга кандыг чүве-дир мычаш?—деп айттырдымыс.

— Баштайгында берге-ле боор чораш. Баштак кыстар кыжырып турза-даа, мени саанчы кылдыр өөредип кааннар. Ам оларын ажыр саатар аларган мен. Баштай хол шылаары-ла көчүг болган. Мычалаа-да өөренип чачыгы бээр-ге, хол-даа шылаас, харын-даа сонугарганч алпар чүве-дир—деп, саанчы шөлөн чутаалады.

Төлөш Маннай-оол саанчылап өгөлдөндө бөөр ам чеди чыл болуп турар. Ол ам мергежилди саанчы болгаш хей сүт дөш мурнакчы демисиди болу берген.

— Эрткен чылын бодумга быжыгалаан оон ийи ишестерин бирезинден-не 1400 литр сүтү саар хулаелгени алган, 1548 литр кылдыр күсеттим—деп, ол өөрүшкүчү чутаалап турар.

Саанчы Маннай-оол партиязы райкомунуң болгаш райкусокмунуң хундулел бижин-биле шаантак болган ВЛКСМ обкомунуң марта болган пленумунга мурнакчы саанчы болуп киришкен. Ол пленумга санал берген, Маннай-оол мында деп чутаалаан.

— Чоокта совхоз аларган бис. Алыр ажы, хандырылга экижөөн. Ам бо чылын төрөөн совхозтуга инек бүртүзүндө 1600 литр сүтү саар бөөрин хулаелгенин, «УТКА 25 чылы» совхозтуң саналчы Тамара Сатты социалисттик чарыкка кыйгырдым.

Төлөш Маннай-оол бодунуң сөзүне ээ болуп, хулаелгенин чедириникин күсөдиринге шуут бузуредди. СЭКП-нин ХХП съездинде чедириникин журажык деп бүгү улустуң демиселинге бодунуң салымыннын кириер.

Чурунта: саанчы Төлөш Маннай-оол.
Сөзү Б. Хөвөмөйини, фото А. Амрини.

ЧОГУУР ТҮННӨЛ КЫЛБАН

Сесерлиг селпозу, оон белеткелдер конторазы белеткелдер планын черде чылдын-на күсөтпейн келген. Бо дугайын баштаар черинде-да, хуучуларында хуучуларында үргүчү чутаалажы, чорудар хемчегерин-даа бадылап ап турган. Мычалаа-да ол чутаалажымыннар болгаш хемчегер боттаммай, анаа-ла саазын кырынга артып каап турган.

Селпозун баштаар чери (даргазы эш Екименко), белеткелдер конторазы (директору эш Тутатчиков) эртен чылдарын * адагалдарында чогутур түндөлдери ам-даа кылбайн турар. Ам чакы үеде дагаа чутурамы, чүлү буру алгы, өрге кели, түленди дүк дөш, оон-даа өсте чүдөлдөрдү чондан садып ап, белеткелер болгай. Мынды түрүбүзе ол ажил ам-даа өгөлдө, а Кара-Хая, Черби суурларында белеткелчилер белин чок. Белеткел берипки дег чүдөлдөр бо суурун чонунда бар болгаш белеткелчилерин улаус манап турар.

М. ЧЫДЫН.

ТҮЛЕНДИ ДҮКТҮ КҮРҮНГӨ

Түленди дүктү чып, күрүнеге саар дугайында облитреобозотун баштаар чериниң доктаалын «Сүт-Хөл» совхозтун малчыны таныштырды, түленди дүктү ам чып, садып өгөлдө. Совхозтун Бора-Тайга участкасында инек калдарчыны өшөр Хуна, Херел-оол олар ажилчын кооперацианын белеткелдер конторазыга 10 килограмм түленди дүк саар деп керээ чаргаш, 5-ле хонуктун иштинде 18 килограмм түленди дүктү, 5 килограмм хыды экеп сатканнар. Алдан-Мадыр салбырын Көпсөк бажында инек калдарчыны Ооржак Дамдын 14 килограмм түлендин болгаш 6 килограмм хыды дужаган.

П. ШОНПАА.

Совхозта профэвидел организациазы

Чөөн-Хемчик районун «Чыраа-Бажы» совхозта ажилчыларының профэвидел комитети (даргазы эш Прохоров) тургустунган бөөр алган ажилдары кылган. Профкомунуң органи «Труд» деп хана солун доктаамал үнү өгөлдөн. Бездө ажил-агый продукциянын будуренин көвүдөр, оон бот-үзенин чилдир, СЭКП-нин ХХП съездинде төлөпти журажык дөш социалисттик чарытын ажилчынар ортузунга калбартаан.

Индик болза-да, профкомунуң ажилында бар четпестери демелдери чутула. Совхозтун ажилчыларының болган алаан-халкычыларының тургаларыга аслин ама чедир организациа, Чыраа-Бажы суурга кезекчи магиянын ажитпаан. Хову шөлдерде ажилчыларының, механизаторларының баа тайгада туудуларының амдыралына, ажилдарының таарымчалыг байдаларын тургузар дугайында профком эвеш сагыш салып турар.

Ол ишкан чунар бажының доктаамал ажилдары, чазанылга болган септелге мастерскааларын организациаар талазы-биле хемчегерин албайн келген.

Бар четпестери шиптирлг чылдыр талазы-биле тодаргай хемчегерин алырын профэвидел ажилчынар комитетинден профэвидел кижигуннери негеп турар.

А. АНАРА.

Чөөн-Хемчик районун Ленин атыг кезде ажил-агый артелинде Ховалыг Көмбү биле Сат Белек деп ашак-кадай бар. Оларын кайымыс-даа күш-ажыл кылып шыдаар назын үзүнде, а мыды түрүбүзе, Көмбү нинтинин ажилына кызымак эвес, ол-бо деп быдымыштап, арагалаарында өйлөшкөн. Оон кадайы Сат Белек дөргө, колхоз будуралганын черле киржи көрбөз «колхозчулар», мында-хая школага аштакчулар ачылдыр бээринден башка, эске кандыг-даа ажил кылбас.

Көмбү биле Белек хузуунда арбын өчүлүг, бай чурттан олар 50 ажы шөөр мадыг, 5 саар инекти, үш хаванын, ийи азыггы-даа, Тараа-даа, далаан-даа оларда хей, кодоньяда ийи чурталга бажынын. Бо дөргө нинтиге ажилгы ажил кылдыр бодас, чүге боттарының дужун хараар магыс амдыралдык ашак-кадай-дыр.

1960 чылдын сентябрь айда Ховалыг Көмбү бодунуң дугайы Дары-оолду өгөлдөр дөш куда дужур-ген. Ийени дескинди чарлаан куда да үш хун үргүчүлөөн, 130 кижизинде инек бивонун ийин, медресе, 5 хонку өлүрүп, эдил удурутуп чип келген. Үш хүн иштинде суурун ол-бо черлеринге ал-

гы-кышкы, шаш-содая үзүлбөстөзөн.

А Көмбүнүң шайлаалага суудуруп оон бөөр улам күштөп келген. Бо чылдын апрельдин өгөлдө ол бодунуң огу Оон-оолду өгөлдөн. Үш айын үжөн хонунда белеткелген, ийи айын алдан хонунда чарлап келген, «айлык черден аманан көз, чылдык черден чыды көз» улут шайлаала база-ла үш хонукта түргүчүлөп келген чүвөй турар. Анаа 160 кижизин үш-дөрт хонукта үзүк чокка арагалап, 7 хонку өлүрүп чыган, 5 бивон кылдымал ак бивонун бажын төөрдө ийкен мындыг. Мычаарга бир эвес мында хей кижил ол хунерин дугурунда боттарының чогутур будуралганы тургустунган ачылдып турган болза, кайгычак хей үдөни будуруп, ажил кылбас Көмбү биле Белек ишкан мыды чалга, хуу өчүлүк ийи-чаныс кижилерге төлөпти ойтур шавымыннын берип болур турган ийик.

Кырында чалгыра чок, хырында чингелде чок Көмбү биле Белек оларын нинтилеге ажык чок «баймыркак, комайыраак» хунери кажан төнер ири? Колхоз баштаар чери, кезде Совет мындыг байдал-биле черле канчап элестип турар ири?

М. ДАШ-ООЛ.

ИЙИ КУДА

Чөөн-Хемчик районун Ленин атыг кезде ажил-агый артелинде Ховалыг Көмбү биле Сат Белек деп ашак-кадай бар. Оларын кайымыс-даа күш-ажыл кылып шыдаар назын үзүнде, а мыды түрүбүзе, Көмбү нинтинин ажилына кызымак эвес, ол-бо деп быдымыштап, арагалаарында өйлөшкөн. Оон кадайы Сат Белек дөргө, колхоз будуралганын черле киржи көрбөз «колхозчулар», мында-хая школага аштакчулар ачылдыр бээринден башка, эске кандыг-даа ажил кылбас.

Көмбү биле Белек хузуунда арбын өчүлүг, бай чурттан олар 50 ажы шөөр мадыг, 5 саар инекти, үш хаванын, ийи азыггы-даа, Тараа-даа, далаан-даа оларда хей, кодоньяда ийи чурталга бажынын. Бо дөргө нинтиге ажилгы ажил кылдыр бодас, чүге боттарының дужун хараар магыс амдыралдык ашак-кадай-дыр.

1960 чылдын сентябрь айда Ховалыг Көмбү бодунуң дугайы Дары-оолду өгөлдөр дөш куда дужур-ген. Ийени дескинди чарлаан куда да үш хун үргүчүлөөн, 130 кижизинде инек бивонун ийин, медресе, 5 хонку өлүрүп, эдил удурутуп чип келген. Үш хүн иштинде суурун ол-бо черлеринге ал-

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Кызылдын «Заозерная» кудумзундан № 1 магазини чедир чоруп турар автобустарыны шипчөөшкенин черле чикти. Ол автобустарың маршрутчу чунар бажын, колхоз рыногу, № 1 магазин, почта болган эске-даа черлерин таварып эршип турар. Бир эвес силер № 1 магазинде колхоз рыногунга чедир автобуска олурар деп боданыра почта тавараш, Заозерная кудумзуңуң үңгеш эске бүгү доктар черлерин эргилдир долганш кедир алар силер. Оон ужуру чүдөл? Пассажирылар АТК-нын удуруткучулары эштер Макаренко, Шауваев олар турткучуларын сонугаргалың чептү хандыры сорулгалы салбайн, а автобус хөдөзүннине ашак киридилгенин планын күсөдирин-не бодан турарлар-дыр ийи. Бир эвес автобустарын шипчөөшкенин чачыс утга шушутур эвес, а каржы солчуп турар кылдыр тургусула болза чонга кончут таарымчалыг байдалдар тургустунуң ийик.

Чачыс талазе шушуп эршип турар бо автобустарын хоорумсокмунуң удурутур ажилдакчылары мычача чедир эскербейн келгенин база чикти. Ол дугайын сонугарган көргөш чогутур хемчегерин алырын чон негеп тур.

С. ЕРМОЛАЕВ.

Билип турза-даа, хемчег албастан

Амгы үениң байдалында партиязы пропагандалың сорулгаларының дугайында СЭКП ТК-нын доктаалыга дүштүр бистин районунуң культура ажилдакчылары эвеш эвес ажилдарын кылган. Ал-Эрхитек кезде клубтун ажилы үдөлдөргөн, оң артелинчи Александр Сааза оон ортуунга культура-массалыг ажилы эки чорулуп турар. Киво-механиктер Дага Намзырай, Семен Семешев чыл бурале кино көргүзүренин планын чедириникин күсөдир турар.

Оон-биле чергелештир четпестер база бар. «Чодураа» кезде ажил-агый артелинде кезде клубтун ажилы багай, оон өргөлдөкчү эш Маскыр кызымак эвес ачылдып турар. У. Шынаада кызыл булуң өргөлдөкчү эш Тартай-оол база культура-массалыг ажилды организациап шыдаваан.

Бөдөнни культура ажилдакчыларын райкусокмунуң культура кидининин талазында кошкак удурутуп турар. Оон ажилдакчымыс эш С. Бадыра ажилдакчы честерин билип турза-даа, хемчег албас, кезде клубтарга барбас, кижилер-биле чутаалашпаш.

Г. ТӨГҮС-ООЛ.
Тес-Хем район.

СОЛУН УЖУРАЖЫШКЫН

Областа культура бажычыларының директорлары — Кызылга семинарга турган, артистер-биле, чогаалчылар-биле болган композиторлар-биле журажышпаан. Ужуражышкына РСФСР-ниң алдарык артистери Кара-мыс болган Максим Музуктар, И. Забродин, Н. Кысмыбай, Г. Свердловская, композитор С. Бурбе, чогаалчылар С. Пюрбе, С. Сурун-оол, М. Кенин-Лопсаң болган оон-даа эскелер киришкен.

Областың хөгжүм-шин театрының док режиссёру И. Забродин бодунуң режиссёру ажил-чорудалганын чутаалашына, театрың чоокку үдөлдө планын ужуражышкынын киржикчилеринге таныштырган. Партиязы ХХП съездинде уткуштур совет Тываның бөгүңүзү, аңа кижилерин көргүзөр сорулгалар-биле драматург О. Саган-оолга мынды темалыг шипин чогаалдыр театр чагала. Колонизагме удур темалыг «Афродита ортулук» деп шипин белеткөз болган Братск ГЭС-тин удушкунуңуң дугайында «Ирзүк төөгүзү» деп шипин белеткел турар. С. Токамын «Дөңгүр-оол» деп шипин катан удуруп өгөлдөр, «Бурут-даа таныкылга» деп опереттаны белеткөөр дөргөн режиссёр дыңнаткан.

Шулдукчулар С. Пюрбе, С. Сурун-оол олар боттарының чогаалчыны

ажылдарын, мындыгы бот-тыныгыр уран чүдө бөлүмүнеринге дөргөлөөр чогаалдарынын дугайын чутаалааш, боттарының чаз шүктүренин номчаннар. Ол ишкан РСФСР-ниң алдарык артизи Г. Свердловская бодунуң чогаалдык ажил-чорудалганын таныштырган, театрың чаз белеткөкчү «Афродита ортулук» деп шипинде ойнал турар ролюндан үзүңдү күсөткөн.

РСФСР-ниң алдарык артистери Кара-мыс болган Максим Музуктар боттарының чогаалканы «Элегес» деп чаз мын күсөткөн, а композитор С. Бурбе бодунуң чогаалканы аалаганы Кара-мыс Музукка үдөр бергенин ужуражышкынын киржикчилери улау-биле сонугарганнар.

Культура бажычыларының директорлары эштер Хураган-оол (Өөтр),

Арчумазев (Тес-Хем), Борбай-оол (Сут-Аксы) болган оон-даа эскелер бот-тыныгыр уран чүдө бөлүмүнерин ажилгаар чаз чогаалдарының эвешки демделеп, көдөзүн культура-чырымдыкымын албан черлеринин ажилдакчыларынын эки күзөл сорулгаларын, мындыгы СЭКП-нин ХХП съездинде төлөпти журажык дөш бүгү улустун демиселин боттарының салымыннын кириеринге белинн көргүскөн.

Ужуражышкынын киржикчилеринин чутааларында, аңаа сандыган айтырылгалар-даа областың чогаалдык ажилдакчыларынын болган көдөзүн культура-чырымдыкымын албан черлеринин ажилдакчыларынын эки күзөл сорулгаларын, мындыгы СЭКП-нин ХХП съездинде төлөпти журажык дөш бүгү улустун демиселин боттарының салымыннын кириеринге белинн көргүскөн.

Ужуражышкынын киржикчилеринин чутааларында, аңаа сандыган айтырылгалар-даа областың чогаалдык ажилдакчыларынын болган көдөзүн культура-чырымдыкымын албан черлеринин ажилдакчыларынын эки күзөл сорулгаларын, мындыгы СЭКП-нин ХХП съездинде төлөпти журажык дөш бүгү улустун демиселин боттарының салымыннын кириеринге белинн көргүскөн.

КОММУНИСТИГ КИЖИДИЛГЕНИ — КИЧЭЭНГЕЙНИН ТӨВҮНГӨ

Ажилчы чонуну коммунисттиг өзү-га кижизидери, эргиниң хоралыг артыкшыкларын кижизирин мээ-медерелинде чок кылдыры, күрүенин болган хей-нинтинин корум-чуруму, социалисттик хоюду-дуруму хажы-да чоруктар-биле демесиде күш-тедирери—бүгү нинтинин херээ. Бо талазы-биле бистин Чөөн-Хемчик районун партиязы, совет, профэвидел, комсомол болгаш эске-даа хей-нिति организациалары олаң боттут хемчегерин ап чоруткан.

Чонуну ортузунга партийжи-политиктиг, тайылыр-массалыг болган культура-кижизидилгелиг ажилды күштөлдөргөндө чонуну медресе, культурулук демсиде дыка бөдөө. Оон түндөлдө, мындыгы социалисттик хоюду-дуруму хажымын, кеминг-херектер үлгедир, хей-нинтинин корум-чурумун үрээр чоруктар чонуну ортузунда дыка эвеш-жөөн. Районунуң албан организациа, будуралге чераңдери болган колхозтарында тургусулаан эш-хуузуңуңуң судтары маңаа улуг рольду ойноп турар.

Бистин районунуң демисажиринде эш-хуузуңуң 18 судтары тургустунган. Оларын иштинде Чыргакмы, Чадаана, Ийме кезде Советтеринин чамында эш-хуузуңуң судтары эки ачылдып турар. Ол дөргө анаа таварылга эвес, чүге дөргө айттырган Советтерин күсөмөнар оң хей-нिति организациаларынын ажилыне чүгү кичээнгейни салып, хүн бүрү удурутуп, оларга боттут дузаны көргүзүп турар. Чикек кылдыр Чыргакмы кезде Советти көргүзөргө-ле четчир.

Чыргакмы кезде куусок (даргазы эш Бора-Бөже) мында эш-хуузуңуң судунун ажилына черле кончут эки дузалыгы турар. Оон ажилының дугайында айттыргалары куусокмунуң боттунуң хуучуларына чутаалажы, судтун ажилын күштөлдөргөчү утган тодаргай хемчегерин чорудуп турар. Эш-хуузуңуң суду (даргазы эш Шагым) эрткен чылын 19 турал кылган бол-

гаш оларга 72 материалдарын көрүп чутаалашкан. Судтун хуучуларының баш бургуларга белеткелди эки чорудуп, хей-нинтинин калбааны биле кириштирип турар. Мычачаган, суд хуучуларының шиптирлерин дыка дөштүг болгаш улук кижизидилгени чур-дузалыг болуп турар. Бөдөө Советте эш-хуузуңуң суду хей-нинтинин корум-чурумун үрээр чачыс-даа таварылганы анаа эрттирбейн турар.

Бо-ла бүгү хемчегеринин түндөлдө, моон мурнука кем-херек үлгедип, хулаелганын, колхоз будуралганыне киришпейн турган чамдык кижилер хей-нинтинин санал-омакы, оларын көргүскөн хемчегерин улуг хундуккел-биле чөспүзүн хулаелган, эки билингеш, ам колхоз будуралганыне эки ачылдып турар кижилер эвеш эвес. Чыжа, Монгун Ак-мыс, Донгак Наадим, Монгун Ийим-оол, Ооржак Бичедей олар мурнука кем-херек үлгеткен, шиптирлг-даа чораш, оон соонда аны-бүрү мораль чок үлгедилер кылдып, хей-нинтинин корум-чурумун-даа үрөп, кандыг-даа ажилгы ажил кылбайн турганнар. Оларын херезин эш-хуузуңуң судуна керүп, хей-нинтинин садыры чедиргененин соонда, олар колхоз будуралганыне киреш, ам Чыраа-Бажы совхозта эки ачылдып турарлар. Мындыг аныктык чикеттери Чадаана-даа, Ийме-даа кезде Советтерден көргүзүп болур.

Эш-хуузуңуң судтарынын ажилы, база чонуну ортузунда политиктиг-кижизидилге, культура-массалыг ажил кайда-ла эки тургустунган болду, ийи кеминг-херектер кылдыр, хей-нинтинин корум-чурумун үрээр чоруктар кончут ховар болган харын-даа чок болуп турар. Ол дөргө, кончут өөрүңчү херек. Оор, Хулаган херектер үлгедир чорук Ийме, Чыргакмы кезде Советтерге, мындыгы анык эсесиниң ортузунга мырнай чокка чедир-ле хей турган. Ол чорун ам дыка кызыртыган.

Чонуну ортузунга кем-херектер үлгедилерин болдурбазының база бир чутула чөспө—культура-массалыг ажилы. Чонуну культурулук хандырылганы дөш база-ла Ийме, Чыргакмы, Хайыракан кезде Советтерин болган оларын ажил-агыйларынын удуруткучуларының сагыш-чованыр эки ажилын маңаа демелдөөр чутула. Оларда дөргө, шипин, эки дериттинген клубтар туртуган, бот-тыныгыр уран чүдө бөлүмүнери доктаамал ачылдып турар, илеткелдер, лекциялар, беседалар, кино чуруктар көргүзүлгө, оон, шипи дөш, эске-даа массалык хемчегер үргүчү организациа-тынып турар. Оон ужуруда чон, мындыгы аныктык боттарынын клубтарына мыак болган олардан өскээр кайнаар-даа чардыктастар, мычачаган олар боттарынын хосту шактарың клубтарына, библиотекаларына эртирип, культурулук дыштанып ап турарлар.

Мындык болза-даа, районунуң чамдык черлеринде, мындыгы Чадаана АТК-ында (начальниги эш Ванюков), Шени кезде Советте (даргазы эш Сетикпаа) чонуну ортузунда кижизидилге ажилы, мындыгы эш-хуузуңуң судтарынын ажилы дыка багай тургустунган. Оон түндөлдө, оларда кеминг херектер үлгедир, хей-нинтинин корум-чурумун үрээр таварылгалар амдыга чедир-ле утузаттырмаан.

Маңаа мындыг чикеттери көргүзөргө-ле четчир. Чадаана АТК-ының чолаачыларының ортузунда арагалаар, ажыла харымысга чок, оон медреселер харын-даа кеминг-херектер үлгедир чоруктар бар. Чыжа, АТК-нын чолаачыны Күжүгет Май-оол бо чылдын февралда медреседир арагалап алгаш, шипчөөшкенин чуруму үрөп, кудумжуга машиналыг хандып тургаш, овал-ондак кылгаш шиптирлен. База-ла ол АТК-нын чолаачыны Федосенко хөдөзүннине эрге-шөлөзүннине дорамчалып, күштөп, баргач-чүдөк херек үлгеткен. Федосенко ам кезекче харымысгалында

Облитреобоз АТК-ының анык ажилчыны Алексей Бочаров — дөртүк разрядтыг токар.

Ол АТК-ның септелге мастерскаазы совет үлеттурүңүң будурун үндүргөн чаз-чаз станоктар-биле дерит-тирген. Мычачага Алексей Бочаров «1 к 62» деп мар-калыг чаз станокта ачылдып турар.

Ол, будуралгеге бедик көргүзүлгү күш-ажылы дөш уда-дараа шынадып келген. Анык токар хүн бүрдүе ийи норманы күсөдир, СЭКП-нин ХХП съездинде улам төлөпти журажыкын хулаелган турар.

Чурунта: токар А. Бочаровтун чаз станокта ачылдып турары.

Фотоу болган сөзү С. Февитистову.

Чөөн-Хемчик районунуң улус судунун шипчөөшкенин.

Б. БЮРБЮ, Чөөн-Хемчик районунуң улус судунун шипчөөшкенин.

